
Smittsomme sykdommer blant leger

LEGALIVET

JUDITH ROSTA

judith.rosta@legeforeningen.no

LEFO – Legeforskningsinstituttet

Covid-19 har aktualisert debatten om hvor stor smitterisiko det er rimelig at leger, sykepleiere og andre medarbeidere i helsevesenet med mye pasientkontakt utsettes for. Men hvor utbredt er covid-19 blant helsearbeidere sammenliknet med andre smittsomme sykdommer?

Illustrasjon:
teddyandmia/iStock

De vanligste yrkesrelaterte årsakene til smitte blant helsepersonell i vestlige land er tuberkulose og blodbårne virus som hepatitt B, hepatitt C og hiv. En tysk studie basert på registerdata beskriver forekomsten av ulike arbeidsrelaterte smittsomme sykdommer blant heltids helsearbeidere over en periode på 22 år. Fra 1996 til 2017 gikk antallet meldte tilfeller per 100 000 helsearbeidere per år ned fra 25,2 til 15,4. Det forklares med markant nedgang av hepatitt B (fra 8,3 til 0,8 per 100 000 helsearbeidere) og hepatitt C (fra 6,1 til 0,6 per 100 000 helsearbeidere), som var de hyppigste infeksjonene i 1996. Antallet meldte tilfeller av hiv var lavt (mellom 2 og 12) uten noen trend over tid. På den andre siden økte antallet meldte tilfeller av tuberkulose betydelig, fra 5,3 til 9,6 per 100 000. Denne økningen forklares med forbedret

diagnostikk. Nedgangen i hepatitt B og C forklares med nye nasjonale forskrifter og anbefalinger om sikkerhet og helse, som for eksempel forebygging av stikkskader og initiativer for vaksinerings mot hepatitt B (1).

Det ser ut til at vi i Norge har lavere forekomst av slike yrkesrelaterte infeksjoner. Folkehelseinstituttet har, gjennom meldingssystemet for smittsomme sykdommer (MSIS), registrert forekomst av blodbårne infeksjoner etter stikkskader. Fra 1992 til 2017 ble det meldt om 14 tilfeller av smitte med hepatitt B blant helsepersonell. Av disse var 6 sykepleiere, 3 leger, 2 tannleger og 3 øvrig helsepersonell. Typiske årsaker for disse tilfellene var mangel på anbefalt vaksinerings og at stikkskaden ikke umiddelbart ble erkjent og fulgt opp med profylaktisk behandling. I samme periode ble det registrert noen titalls helsearbeidere med hepatitt C relatert til yrkesmessig eksponering. Hittil er det ikke påvist overføring av hivinfeksjon ved stikkskade i helsetjenesten i Norge (2). Det er registrert svært få tilfeller av tuberkulosesmitte fra pasient til helsepersonell (3).

De siste 20 årene har det altså vært meget lav forekomst av direkte arbeidsrelaterte smittsomme sykdommer blant helsepersonell i vestlige land. Når disse tallene skal sammenlignes med covid-19-smitte, er det krevende av flere grunner. En av disse er at vi ikke vet helt sikkert om helsearbeidere er smittet av covid-19 på eller utenfor jobb. Det er også store variasjoner i diagnostiske kriterier, og man må ta hensyn til spredningens dynamikk over tid og datakvalitet.

En studie fra Storbritannia anslår at 30,5 % av alle nye covid-19-smittede registrert den 16. april 2020 var helsepersonell tilknyttet National Health Service (NHS). I Kina utgjorde helsepersonell 4,1 % av alle registrerte smittede i begynnelsen av mars. Tilsvarende tall i Spania var 13,6 % den 25. mars (4). En studie fra Karolinska Universitetssjukhuset i Sverige i mai 2020 viste at drøyt 15 % av 11 000 medarbeidere med ulike arbeidsoppgaver hadde eller hadde gjennomgått covid-19-infeksjon (5).

Robert Koch-instituttet i Tyskland publiserer kontinuerlig data for covid-19-smitte blant medarbeidere i medisinske institusjoner, inkludert sykehus, legekontorer, rehabilitering, dialysesentre og redningstjeneste. Data viser en lett stigning fra 4,7 % (6 058/127 584) den 15. april til 6,3 % (10 609/167 300) den 8. mai og 6,9 % (12 338/177 850) den 23. mai (6). Blant annet fordi informasjon om yrke mangler ved en tredjedel av tilfellene, må tallene tolkes med forsiktighet. Til tross for usikkerhet knyttet til datakvalitet indikerer tallene at helsepersonell i løpet av de siste månedene under pandemien har vært mer eksponert for yrkesrelatert smittsom sykdom enn de har vært de siste 20 årene.

I Norge har vi enda ingen oversikt over hvor mange leger og andre helsearbeidere som har blitt smittet av covid-19. Det er viktig, men kan være vanskelig, å få frem slik statistikk og samtidig ta hensyn til personvernprinsipper. Systematisk registrering av både stillingsgruppe og fagområde kan imidlertid gi et godt grunnlag for innsats på områder med stor smittespredning der man trenger å gjøre risikovurderinger ved koordinering av

personalressurser, og der man må vurdere allokering av verneutstyr for å ivareta helsepersonell best mulig, samtidig som kvaliteten i pasientbehandlingen sikres.

LITTERATUR

1. Nienhaus A. Infections in Healthcare Workers in Germany-22-Year Time Trends. *Int J Environ Res Public Health* 2018; 15: 2656. [PubMed][CrossRef]
2. Folkehelseinstituttet. Smittevernveilederen: Stikkuhell på sprøyter og andre blodeksponeringer – veileder for helsepersonell. <https://www.fhi.no/nettpub/smittevernveilederen/temakapitler/17.-stikkuhell-pa-sproyter-posteksp/#forekomst-av-blodbaarne-infeksjoner-etter-stikkskader> Lest 22.5.2020.
3. Folkehelseinstituttet. Tuberkuloseveilederen: 4. Grupper med plikt til tuberkuloseundersøkelse. <https://www.fhi.no/nettpub/tuberkuloseveilederen/forekomst-og-kontroll/4.-grupper-med-plikt-til-tuberkulos/> Lest 22.5.2020.
4. Heneghan C, Oke J, Jefferson T. COVID-19 How many Healthcare workers are infected? CEBM - The Centre for Evidence-Based Medicine develops, promotes and disseminates better evidence for healthcare: Oxford University. <https://www.cebm.net/covid-19/covid-19-how-many-healthcare-workers-are-infected/> Lest 21.5.2020.
5. Karolinska Universitetssjukhuset. Nyhet: Stor studie kartlegger coronasmitta i Stockholm. <https://www.karolinska.se/om-oss/centrala-nyheter/2020/05/stor-studie-kartlagger-coronasmitta-i-stockholm/> Lest 20.5.2020.
6. Robert Koch Institut. Aktueller Lage-/Situationsbericht des RKI zu COVID-19. https://www.rki.de/DE/Content/InfAZ/N/Neuartiges_Coronavirus/Situationsberichte/Gesamt.html Lest 24.5.2020.

Publisert: 29. juni 2020. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.20.0478
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 24. juni 2026.